

ЕФЕКТИВНИ РАЗСЛЕДВАНИЯ

НА СМЪРТ ИЛИ МАЛТРЕТИРАНЕ,
ПРИЧИНЕНИ ОТ СИЛИ ЗА СИГУРНОСТ

ОТДЕЛ ЗА
ИЗПЪЛНЕНИЕ
НА РЕШЕНИЯТА
НА ЕВРОПЕЙСКИЯ
СЪД ПО ПРАВАТА
НА ЧОВЕКА

DG1

Тематична справка

Юли 2020 г.

ЕФЕКТИВНИ РАЗСЛЕДВАНИЯ

НА СМЪРТ ИЛИ МАЛТРЕТИРАНЕ, ПРИЧИНЕНИ ОТ СИЛИ ЗА СИГУРНОСТ

Настоящите обобщения са изготвени изцяло на отговорността на Отдела за изпълнение на решенията на Европейския съд и по никакъв начин не ангажират Комитета на министрите.

1. НЕЗАВИСИМОСТ	3
2. АДЕКВАТНОСТ	6
3. СВОЕВРЕМЕННОСТ.....	8
3.а. Връзка между своевременност и давност	9
4. УЧАСТИЕ НА ЖЕРТВИТЕ И ОБЩЕСТВЕН КОНТРОЛ.....	11
5. РАЗСЛЕДВАНЕ НА СПЕЦИАЛНИ МОТИВИ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЕ	13
6. НЕЗАВИСИМ НАДЗОР НА РАЗСЛЕДВАНИЯТА.....	15
7. ОБЕЗЩЕТЕНИЕ ЗА ЖЕРТВИТЕ	17
ПРИЛОЖЕНИЕ — АЗБУЧЕН ПОКАЗАЛЕЦ НА ДЕЛАТА	18

При дела, по които Европейският съд по правата на човека установи нарушение на процедурния аспект на член 2 (право на живот) и/или на член 3 (забрана на изтезанията) от Конвенцията поради липсата на провеждане на ефективно разследване на установени или предполагаеми нарушения на тези основни права от силите за сигурност, това води до продължаващо задължение за държавата ответник да проведе такова разследване. Това на практика изисква властите своевременно и по служебен път да преразгледат делото, за да избегнат изтичане на давност по отношение на бъдещи действия по разследването, като, където разследването продължава да е възможно, да го възобновят или подновят

Настоящата справка се спира върху следните основни елементи на ефективността на разследванията, установени в практиката на Съда и наблюдавани от Комитета на министрите: независимост, адекватност, своевременност, разследване на специални мотиви на престъплението, независим надзор и обезщетение за жертвите. В нея са включени редица примери за мерки, приети и докладвани от държавите в контекста на изпълнението на решенията на Европейския съд, с цел да се гарантира и засили ефективността на разследванията.

1. НЕЗАВИСИМОСТ

Конвенцията изисква разследванията да се провеждат от самото начало от независими органи. За да изпълни това изискване, разследващият орган трябва да притежава достатъчна степен на независимост — както институционална, така и практическа — от органите, които са обект на разследване. Това означава, че въпросът за независимостта трябва да се разглежда в светлината на връзката между държавните служители/органи, за които се твърди, че са отговорни за събитията, и тези, които извършват разследванията.

<p>Омбудсманът и отделът за предотвратяване на изтезанията към неговата служба, както и Службата по вътрешни работи и жалби като независим разследващ орган наблюдават всички случаи на предполагаемо малтретиране от правоприлагащите органи, включително жалби срещу незаконни действия и бездействия на държавни служители.</p>	<p><i>ALB/Pihoni (74389/13)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>13.5.2018 г.</u></p> <p><u>План за действие</u></p>
<p>Специалната следствена служба (ССС) е създадена през 2007 г. като независим орган за разследване на предполагаеми актове на малтретиране от страна на полицията, който се отчита пред главния прокурор. Ръководителят на СССР се назначава от президента на републиката по препоръка на главния прокурор. Отделът на СССР за разследване на изтезания провежда предварителни разследвания по случаи на малтретиране. Съгласно измененията в Наказателно-процесуалния кодекс от 2015 г. жалбите на пострадали лица вече водят до наказателно преследване от общ характер, а не до наказателно преследване от частен характер. Твърденията за малтретиране от страна на военни лица се разследват от Разследващ комитет, институционално и структурно независим орган, създаден през 2014 г.</p>	<p><i>ARM/Virabyan (40094/05)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>2.1.2013 г.</u></p> <p><u>План за действие</u></p>
<p>Съгласно Наказателно-процесуалния кодекс от 2011 г. прокурорите отговарят за провеждането на наказателни разследвания по предполагаемо малтретиране, а полицията може да действа само по тяхно разпореждане.</p>	<p><i>CRO/Mader (56185/07)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>21.9.2011 г.</u></p> <p><u>План за действие</u></p>
<p>Независимият орган за разследване на твърдения и жалби срещу полицията е създаден през 2006 г. за осъществяване на служебни разследвания на твърдения за малтретиране. Той представя своите преписки и резултати пред главния прокурор за решение.</p>	<p><i>CYP/Shchukin и др. (14030/03)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>29.10.2010 г.</u></p> <p><u>Финална резолюция</u> <u>CM/ResDH(2014)93</u></p>
<p>За да се осигурят независими разследвания на обстоятелствата около смъртта на заподозрени, задържани от полицията, през 2012 г. е създадена Обща инспекция на силите за сигурност, независим орган, който да разследва престъпления, предполагаемо извършени от полицейски служители.</p>	<p><i>CZE/Eremiasova и Pechova (23944/04)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>16.5.2012 г.</u></p> <p><u>Финална резолюция</u> <u>CM/ResDH(2014)69</u></p>

Тематична справка

<p>След изменение на конституцията от 2018 г. главният прокурор се избира от парламента за срок от шест години и се отчита само пред парламента. Освен това през 2019 г. започва работа Държавната инспекционна служба, която разследва престъпления, свързани с изтезания, малтретиране и редица други престъпления, извършвани от служители на правоприлагащите органи. Държавният инспектор се избира също от парламента за срок от шест години и се отчита само пред парламента.</p>	<p><i>GEO/група дела</i> <i>Tsintsabadze (35403/06)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>18.3.2011 г.</u></p> <p><u>План за действие</u></p>
<p>През 2013 г. в службата на баварската криминална полиция е създадено централно звено за вътрешно разследване, което изпълнява задълженията си по независим и обективен начин, отделно от ежедневните оперативни дейности на баварската полиция, като осигурява независимост на разследванията на действията на полицейски части за контрол на безредици, когато техните служители не носят значки с имена или други знаци за индивидуално идентифициране и при липса на видеозаписи. По този начин звеното, което провежда разследването, не е свързано по йерархичен, институционален или практически начин с полицейското звено, обвинено в неправомерно поведение.</p>	<p><i>GER/Hentschel u Stark</i> <i>(47274/15)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>9.2.2018 г.</u></p> <p><u>Доклад за действие</u></p>
<p>Бюрото за вътрешна сигурност е създадено през 2015 г. с цел провеждане на разследвания на действия на служители в затворите и служители на институциите, подчинени на Министерството на вътрешните работи, включително на полицията. Това бюро е институционално независимо от полицейските и пенитенциарните органи. То се контролира от министъра на вътрешните работи, разполага с отделен бюджет, собствени помещения и регионални звена.</p>	<p><i>LVA/група дела</i> <i>Holodenko (17215/07)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>4.11.2013 г.</u></p> <p><u>Финална резолюция</u> <u>ResDH(2018)382</u></p> <p><i>LVA/Balajevs (8347/07)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>28.7.2016 г.</u></p> <p><u>Доклад за действие</u></p>
<p>Законът за наказателното производство и Законът за държавната прокуратура са изменени през 2007 г. и през 2011 г., така че компетентността за провеждане на разследвания на твърдения за малтретиране от полицейски служители да се делегира първо на прокурори, организирани в рамките на специална работна група, а по-късно и на новосъздадения специален отдел в рамките на държавната прокуратура за разследване и наказателно преследване на длъжностни лица. Този отдел работи съгласно принципа на професионална и оперативна автономия и има изключителната компетентност да разследва предполагаеми престъпления, извършени от служители на полицията, военната полиция и разузнавателните служби.</p>	<p><i>SVN/Matko (43393/98)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>2.2.2007 г.</u></p> <p><u>Доклад за действие</u></p> <p><i>SVN/Franciska Stefancic</i> <i>(58349/09)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>24.1.2018 г.</u></p> <p><u>Доклад за действие</u></p>
<p>От 2015 г. насам съгласно решение на главната прокуратура към Върховния касационен съд разследванията на жалби срещу държавни служители следва да се извършват изключително от прокурори към висшите съдилища, а не от съдебната полиция. Тези прокурори се избират измежду прокурорите, които при изпълнение на задълженията си не упражняват надзор върху дейността на съдебната полиция.</p>	<p><i>ROM/Barbu Anghelescu</i> <i>№ 1 (46430/99)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>5.1.2005 г.</u></p> <p><u>Финална резолюция</u> <u>CM/ResDH(2016)150</u></p>

Тематична справка

<p>С цел извършването на разследвания на предполагаеми злоупотреби вследствие на действия на силите за сигурност по време на антитерористични операции в Северен Кавказ през 2007-2008 г. са създадени специални отдели към Комитета за разследване в Чеченската република. Контролът над тези отдели е осигурен чрез централния офис на Комитета за разследване.</p>	<p><i>RUS/група дела Khashiyev и Akayeva (57942/00)</i> Окончателно решение: 6.7.2005 г.</p> <p>Временна резолюция CM/ResDH(2015)45</p>
<p>По отношение на разследванията на смъртни случаи на иракски граждани по време на окупацията на Южен Ирак от въоръжените сили на Обединеното кралство Министерството на отбраната въвежда през 2010 г. процес на разследване, който съчетава наказателни разследвания от Екипа за предполагаеми престъпления в миналото в Ирак (IHAT) с проверка подобна на „inquest“ (наречена „разследване на смъртни случаи“), провеждана от пенсиониран вече съдия от Върховния съд и/или съдебен контрол от специално определен съдия от Върховния съд. След реструктурирането на IHAT през 2012 г. с решение на Върховния съд от 2013 г. е установена неговата достатъчна степен на независимост.</p>	<p><i>UK/AI-Skeini и др. (55721/07)</i> Окончателно решение: 7.7.2011 г.</p> <p>Финална резолюция CM/ResDH(2016)298</p>
<p>През 2016 г. е създадено Държавно бюро за разследвания (ДБР), независим правоприлагащ изпълнителен орган за разследване на престъпления, извършени от високопоставени длъжностни лица, съдии и служители на правоприлагащите органи, който започва работа през 2018 г. В рамките на Главната прокуратура отделът за процесуални насоки в наказателните производства, попадащи в компетентността на ДБР, упражнява процесуален контрол върху провежданите от ДБР досъдебни производства и осъществява наказателното преследване по тези дела.</p>	<p><i>UKR/група дела Kaverzin (23893/03)</i> Окончателно решение: 15.8.2012 г.</p> <p>План за действие</p> <p><i>UKR/група дела Afanasyev (38722/02)</i> Окончателно решение: 5.7.2005 г.</p> <p>План за действие</p> <p><i>UKR/Belousov (4494/07)</i> Окончателно решение: 7.2.2014 г.</p> <p>Решение CM 2019</p>

2. АДЕКВАТНОСТ

Конвенцията изисква разследванията да се провеждат адекватно. Разследващите органи следва да разполагат с експертен опит и правомощия, които биха могли да доведат до определяне на всички относими факти, както и до идентифициране и, ако е подходящо, наказване на отговорните лица.

Защитникът на правата на човека (ЗПЧ), длъжност, създадена през 2003 г., осъществява граждански надзор над армията. ЗПЧ упражнява редовен надзор над местата за лишаване от свобода под ръководството на Министерството на отбраната и е създал специализиран отдел за защита на правата на военнослужещите, който, между други задачи, разглежда техните жалби и предоставя правни съвети. Безплатната и денонощна гореща телефонна линия на службата на ЗПЧ дава възможност на военнослужещи и цивилни лица да съобщават за всякакви проблеми, свързани с въоръжените сили.

ARM/Muradyan
(11275/07)

[Окончателно решение:](#)
[24.2.2017 г.](#)

[План за действие](#)

За да се осигури своевременно събиране на доказателства, през 2014 г. главният прокурор е издал инструкции за процедурата, която да се следва в случай на предполагаемо малтретиране от полицията. Тъжителят трябва да бъде прегледан от съдебен патолог в рамките на 24 часа от жалбата или от момента, в който полицията е узнала, че е възможно да е имало такова малтретиране. Инцидентите трябва да бъдат докладвани на главния прокурор и на председателя на Органа за разследване на твърдения и жалби срещу полицията. С изменение в законодателството от 2017 г. е предвидено, че тези медицински прегледи трябва да се извършват в съответствие с Наръчника по Протокола от Истанбул за ефективно разследване и документиране на изтезания и други форми на жестоки, нечовешки или унижителни отношения или наказания.

CYP/Khani Kabarra
(24459/12)

[Окончателно решение](#)
[5.9.2018 г.](#)

[План за действие](#)

След реформа на главната прокуратура през 2016 г. нейният отдел за борба с изтезанията е натоварен със задачите да провежда разследвания по сложни дела, да осъществява надзор върху разследванията, водени от териториалните прокуратури, да предоставя насоки и да оказва подкрепа на всички подчинени прокурори по въпроси, свързани с малтретиране от силите за сигурност. Освен това е създадена специализирана прокуратура за борба с организираната престъпност със специални отдели за борба с изтезанията, която да разследва случаи на тежко малтретиране и изтезания. Прокурорите от отделите за борба с изтезанията работят изключително по случаи на малтретиране и не участват в никаква съвместна работа с полицията или с други правопривагащи органи.

MDA/група дела Corsacov
(18944/02)

[Окончателно решение:](#)
[4.7.2006 г.](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2018\)463](#)

MDA/Levinta (17332/03)

[Окончателно решение:](#)
[16.3.2009 г.](#)

[Доклад за действие](#)

След произнасянето на съдебно решение по повод на фатален инцидент с участието на военнослужещи от нидерландската кралска армия, разположени в чужбина, специално назначен комитет е извършил оценка на военното наказателно правораздаване по отношение на операции, включващи военен персонал във високорискови зони. Предприети са мерки по консултиране и обучение, по-специално създаване на екипи за разследване, подобряване на комуникацията между командири, военно-полицейски части и прокурори, изготвяне на инструкции за стъпките, които следва да се предприемат след употребата на смъртоносна сила.

NDL/Jaloud (47708/08)

[Окончателно решение:](#)
[20.11.2014 г.](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2018\)47](#)

Тематична справка

<p>Държавната прокуратура е изготвила наръчник за разследване, съдържащ преглед на ключови въпроси и възможни начини на действие за разследвания по време на военни операции, с цел да подобри, наред с другото, координацията с местните органи на наказателното правосъдие и коалиционните партньори в районите на военни операции, събирането на доказателства и съхраняването на записи.</p>	
<p>През 2008 г. службата на омбудсмана създава специално звено за разглеждане на жалби във връзка с действия на служители на правоприлагащите органи. През 2012 г. министърът на вътрешните работи издава постановление относно медицинските прегледи на лица, задържани от полицията. През 2014 г. главният прокурор издава насоки за производства по случаи на смърт и малтретиране, причинени от полицейски служители или от други държавни служители.</p>	<p><i>POL/група дела Dzwonkowski (46702/99)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>12.4.2007 г.</u></p> <p><u>Финална резолюция</u> <u>CM/ResDH(2016)148</u></p>
<p>През 2015 г. прокуратурата към Висшия касационен съд приема стратегия за провеждане на ефективни разследвания по случаи на малтретиране от държавни служители (полицейски служители, персонал на места за лишаване от свобода, служители на жандармерията). Ефективното предотвратяване и разкриване на малтретиране в затворите също са засилени чрез дейности за професионално обучение и надзор над намесите [в затворите] от страна на националната администрация на местата за лишаване от свобода. Освен това са приети наредби за документиране и докладване на медицински доказателства за малтретиране.</p>	<p><i>ROM/група дела Predica (42344/70)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>7.9.2011 г.</u></p> <p><u>Финална резолюция</u> <u>CM/ResDH(2017)291</u></p>
<p>В утвърдената съдебна практика на Федералния съд е изтъкната необходимостта от грижливо и безпристрастно разследване на предполагаемо малтретиране от страна на полицията. Поспециално по отношение на кантон Женева през 2008 г. е създадена обща инспекционна служба, която разглежда оплаквания срещу полицейски служители.</p>	<p><i>SUI/Dembele (74010/11)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>26.9.2016 г.</u></p> <p><u>Финална резолюция</u> <u>CM/ResDH(2016)175</u></p>

3. СВОЕВРЕМЕННОСТ

Конвенцията също така изисква разследванията да се провеждат своевременно. Разследващите органи трябва да могат да реагират и своевременно да започнат разследването, което е от особено важно значение по-специално за осигуряването на доказателства. Специално предизвикателство в този контекст е рискът давността за разследване на потенциалните престъпления да изтече (вж. част 3а).

<p>Определени са срокове за приключване на предварителната проверка и на разследването. През 2017 г. е отменена разпоредбата за автоматично прекратяване на наказателно производство поради неговата продължителност и са въведени ускорителни средства за правна защита за жертвите и обвиняемите. Пътната карта, приета през юли 2017 г., предвижда повече реформи, по-специално специализирани прокурори, които да разследват жалби за малтретиране от полицията, и автоматично препращане на всички тези жалби към прокуратурата.</p>	<p><i>BGR/S.Z. (29263/12)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>3.6.2015 г.</u></p> <p><u>План за действие</u></p>
<p>Съгласно Закона за прокуратурата от 2007 г., за да се предотврати прекомерно продължителното разследване на предполагаемо малтретиране от полицейски служители, прокурорите са длъжни да предприемат процесуални действия в срок от 30 дни след подаването на жалба. Съгласно Наказателно-процесуалния кодекс от 2010 г. прокурорите трябва да вземат решение по съществото на жалба за извършено престъпление в срок от три месеца. В случай на забавяне прокурорът трябва да информира тъжителя и висшестоящия прокурор. За предотвратяване на произвол през 2013 г. със Закона за наказателното производство е въведено право на обжалване пред висшестоящия прокурор.</p>	<p><i>MKD/група дела Jasar (69908/01)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>15.5.2007 г.</u></p> <p><u>Финална резолюция</u> <u>CM/ResDH(2018)72</u></p> <p><i>MKD/група дела Kitanovski (15191/12)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>22.4.2015 г.</u></p> <p><u>План за действие</u></p>
<p>С цел да се осигурят бързи разследвания на произшествия вследствие на използването на огнестрелни оръжия от полицейски служители инцидентът следва да се съобщи на висшестоящите служители, които трябва да го регистрират писмено и в срок от 48 часа да препратят тази информация на главния прокурор. Системата на дежурства в държавния отдел за наказателни разследвания е подобрена, за да се гарантира бързото пристигане на мястото на инцидента. Всички разследвания, които не могат да бъдат извършени от отдела, ще се провеждат от бюро за вътрешни разследвания на полицията в съответния регион или от членове на съседна полицейска служба.</p>	<p><i>NDL/Ramsahai (52391/99)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>15.5.2007 г.</u></p> <p><u>Финална резолюция</u> <u>CM/ResDH(2010)178</u></p>
<p>По отношение на предполагаемо малтретиране на цивилни лица и смъртни случаи по време на операции на силите за сигурност срещу тероризма през 90-те години на XX век в циркулярно писмо на Министерството на правосъдието от 2003 г. се подчертава необходимостта прокурорите (а не служителите на силите за сигурност) да провеждат своевременно наказателни разследвания. Изискването за административно разрешение за започване на наказателни разследвания с участието на служители на силите за сигурност в случаи на предполагаемо малтретиране и изтезания е отменено през 2003 г.</p>	<p><i>TUR/група дела Aksoy (21987/93)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>18.12.1996 г.</u></p> <p><u>Междинна резолюция</u> <u>ResDH(2005)43</u></p> <p><u>Финална резолюция</u></p>

<p>С цел подобряване на своевременността на разследванията по дела за малтретиране през 2016 г. са внесени изменения в Наказателно-процесуалния кодекс, които задължават прокурорите и съдиите да дават приоритет на такива дела. През 2017 г. Министерството на правосъдието е издало циркулярно писмо, в което се изисква прокурорите да приключват разследванията по обвинения в изтезания в срок от 180 дни, а по обвинения в прекомерна употреба на сила — в срок от 120 дни, като се определя срок от 370 дни за приключване на наказателното производство по такива престъпления. Забавянето на производството може да доведе до отрицателни последици за бъдещите перспективи за служебно израстване на отговорния прокурор или съдия.</p>	<p style="text-align: right;">CM/ResDH(2019)51</p> <p><i>TUR/група дела Vati (33097/96)</i></p> <p style="text-align: right;">Окончателно решение: 3.9.2004 г.</p> <p style="text-align: right;">Доклад за действие</p> <p><i>TUR/група дела Aksoy (21987/93)</i></p> <p style="text-align: right;">Окончателно решение: 18.12.1996 г.</p> <p style="text-align: right;">Финална резолюция CM/ResDH(2019)51</p>
<p>За да се ускори разследването на смъртни случаи [„inquest“], включително разследвания на смърт на затворници, са приети следните мерки: назначаване на съдия от Върховния съд за председателстващ коронер [“coroner“, съдебна длъжност, отговорна за разследване на смъртни случаи], който да предоставя насоки, назначаване на допълнителни коронери през 2016 г., така че всички съдебни длъжности да бъдат запълнени, разпределяне на по-сложните разследвания на съдии от по-високо ниво, назначаване на нов юридически съветник на консултативния състав на коронерите, намаляване на отлаганията на делата, подобряване на управлението и разпределението на делата, назначаване на персонал за подпомагане на разследванията на коронерите, създаване на механизъм за наблюдение, за да се гарантира, че разследванията са цялостни и бързо се предоставят изявления по тях. През 2015 г. след преглед на службата на коронерите са направени, приети и изпълнени до края на 2016 г. 13 препоръки за подобряване на ефективността и намаляване на забавянето на разследванията.</p>	<p style="text-align: right;"><i>UK/McDonnell (19563/11)</i></p> <p style="text-align: right;">Окончателно решение: 6.12.2016 г.</p> <p style="text-align: right;">Финална резолюция CM/ResDH(2016)356</p>

3.а. Връзка между своевременност и давност

<p>Колегията на прокуратурата наблюдава дължимата грижа, с която се провеждат разследванията, а през 2018 г. е приет закон за отмяна на помилването за присъди за малтретиране като ясен знак, че малтретирането няма да се толерира. В проекта за Наказателно-процесуален кодекс е включена всеобхватна система от гаранции, в която се определят, между другото, строги срокове за провеждане на досъдебното производство. Предвижда се отмяна на давностните срокове за актове на изтезания в Наказателния кодекс.</p>	<p style="text-align: right;"><i>ARM/Muradyan (11275/07)</i></p> <p style="text-align: right;">Окончателно решение: 24.2.2017 г.</p> <p style="text-align: right;">План за действие</p>
<p>За да се гарантира, че наказателното производство няма да стане невъзможно поради изтичане на давността, от 2020 г. след решението на първа инстанция давностният срок спира да тече за оставащия срок на производството. Наказанията, налагани на държавни служители за изтезания, не могат да бъдат с отложено изпълнение. Дисциплинарните разследвания срещу полицейски служители и карабинери се започват, провеждат и приключват независимо от наказателните производства, отнасящи се до същите факти, и могат да бъдат временно</p>	<p style="text-align: right;"><i>ITA/група дела Cestaro (6884/11)</i></p> <p style="text-align: right;">Окончателно решение: 7.4.2015 г.</p> <p style="text-align: right;">Доклад за действие</p>

спирани в очакване на резултата от последните.

За да се компенсират неефективните разследвания на използването на смъртоносна сила по време на потушаването на антиправителствените демонстрации през декември 1989 г. и през юни 1990 г., приетите мерки включват следното: През март 2012 г. е отменен законовият давностен срок за умишлени посегателства върху живота и е разрешено разследванията по тези дела да продължат. Освен това в Наказателния кодекс и в Наказателно-процесуалния кодекс от 2014 г. на разследващите органи са предоставени правни възможности да преодоляват всеки отказ за сътрудничество от страна на органи, които разполагат с доказателства, свързани с разследванията.

*ROM/група дела
Асоциация „21 декември
1989 г.“ (33810/07+)*

[Окончателно решение](#)
[28.11.2011 г.](#)

[План за действие](#)

4. УЧАСТИЕ НА ЖЕРТВИТЕ И ОБЩЕСТВЕН КОНТРОЛ

Конвенцията изисква разследванията на смъртни случаи или малтретиране, причинени от служители на силите за сигурност, да допускат участие на жертвите (или на техните роднини, според случая) до степен, необходима за защита на техните законни интереси. Това участие следва да включва възможността те да получават достъп до делото по разследването, макар и не автоматично до всички елементи в него. В този контекст може да възникне и въпросът за правната помощ. Друг въпрос е необходимостта от обосноваване на решенията за прекратяване на разследването. По отношение на обществения контрол в по-общ план императивите за осигуряване на отчетност и за поддържане на общественото доверие в отговора на властите изискват внимателно балансиране между публичност и поверителност.

Процесуалните права на жертвите (като правото на обжалване на решения относно спиране на производството, незапочване на разследване от прокурора, удължаване на разследването, правото на информация за хода на производството и достъп до копия от актовете и доказателствата в прокурорската преписка) през 2017 г. са включени в Наказателно-процесуалния кодекс. Освен това издадените през 2018 г. Насоки на главната прокуратура предвиждат специална помощ за жертвите и свидетелите на престъпления.

ALB/Pihoni (74389/13)

Окончателно решение:
13.5.2018 г.

План за действие

Правото на жертвите на информация във връзка с текущо разследване е въведено в Наказателно-процесуалния кодекс през 2014 г., като принципно им се предоставя достъп до материалите по делото. Новият междуведомствен Съвет за борба с изтезанията и малтретирането е изтъкнал значението на ефективната правна помощ за жертвите. След приетите през 2018 г. изменения и последващо пояснително решение на Конституционния съд отказът на прокурора да предостави „статут на жертва“ на някого може да бъде обжалван пред висшестоящия прокурор и впоследствие по съдебен ред по отношение на всички видове престъпления. В рамките на прокуратурата е създадена Служба за координация по отношение на жертвите и свидетелите, която да подкрепя и защитава интересите на жертвите и на свидетелите в хода на производството.

GEO/група дела
Tsintsabadze (35403/06)

Окончателно решение:
18.3.2011 г.

План за действие

Във връзка с използването на смъртоносна сила при потушаването на антиправителствените демонстрации през декември 1989 г. и юни 1990 г. в контекста на новите разследвания на уебсайта на прокуратурата редовно се публикува актуализирана информация за хода на разследването, предназначена за семействата на жертвите. Освен това се наблюдава по-голяма ангажираност с жалбоподателите и намерение за повторно изслушване на всички пострадали лица в хода на новото разследване.

ROM/група дела
Асоциация „21 декември
1989 г.“ (33810/07+)

Окончателно решение:
28.11.2011 г.

План за действие

Наказателно-процесуалният кодекс от 2005 г. предвижда участие на жертвите и автоматично право на съдебен контрол, ако прокурорите решат да не преследват случаи на предполагаеми злоупотреби от страна на служители на силите за сигурност.

TUR/Ahmet Özkan и
др. (21689/93)

Окончателно решение:
10.11.2004 г.

Временна резолюция
CM/ResDH(2005)43

Тематична справка

По отношение на смъртните случаи на иракски граждани по време на окупацията на Южен Ирак от въоръжените сили на Обединеното кралство процесът на разследване, който съчетава наказателни разследвания от Екипа за предполагаеми престъпления в миналото в Ирак (IHAT) с разследване [проверка] от вида „inquest“ (наречено „разследване на смъртни случаи“), включва семействата на жертвите и е достъпен за широката общественост. През 2016 г. Върховният съд определя принципите, които трябва да се вземат предвид след разследването на IHAT, за да се прецени дали провеждането на „разследване на смъртни случаи“ е целесъобразно, разумно и пропорционално, като се вземат предвид човешката цена и вероятността да се стигне до ясно заключение за обстоятелствата, при които е починало лицето.

*UK/Al-Skeini и др.
(55721/07)*

[Окончателно решение:](#)
[7.7.2011 г.](#)

[Окончателна
резолюция
CM/ResDH\(2016\)298](#)

По отношение на обществения контрол и информирането на семействата на жертвите във връзка с разследванията на смъртните случаи в Северна Ирландия по време на операции на силите за сигурност през 80-те и 90-те години на XX век прокуратурата приема политика за посочване на причините за отказ от наказателно преследване, като тези решения подлежат на съдебен контрол. Освен това е предоставена правна помощ за представителство на семействата на жертвите. След като бъде създаден, новият единен независим разследващ орган — Звеното за разследвания на събития от миналото ще разполага с персонал, който изрично да работи за включване на близките роднини от самото начало на процеса.

*UK/група дела
McKerr (28883/95)*

[Окончателно решение:](#)
[4.8.2001 г.](#)

[План за действие](#)

Наказателно-процесуалният кодекс на Украйна от 2012 г. подобрява участието на жертвите, като включва, наред с другото, следните права: да предоставят обяснения и представят доказателства, да получават информация, свързана с производството, да преглеждат материалите по делото и да получават копия от документите, да бъдат представлявани, да подават искания и да оспорват решенията, действията или бездействията на следователи, прокурори или съдии, да участват в процеса и да обжалват.

*UKR/Gongadze
(34056/02)*

[Окончателно решение:](#)
[8.2.2006 г.](#)

[План за действие](#)

5. РАЗСЛЕДВАНЕ НА СПЕЦИАЛНИ МОТИВИ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЕ

За да бъдат ефективни разследванията на смъртни случаи и малтретиране, следва да се обърне специално внимание на проучването на възможни расистки или други дискриминационни мотиви. Други мотиви, като например залегналите зад нападения срещу журналисти или други медийни участници, могат да изискват специфичен отговор. За да се гарантира, че такива мотиви са адекватно разследвани, може да се наложат и изменения в съответното наказателно законодателство.

<p>През 2011 г. с изменения в Наказателния кодекс в него са включени расистки или ксенофобски мотиви като отегчаващо обстоятелство при убийства и телесни повреди. Тези разпоредби позволяват на разследващите органи да преценяват дали в основата на прекомерната употреба на сила от силите за сигурност присъстват възможни расистки мотиви.</p>	<p><i>BGR/Nachova и др. (43577/98)</i> <u>Окончателно решение:</u> 6.7.2005 г.</p> <p><u>Финална резолюция</u> CM/ResDH(2017)97</p>
<p>За да се подобри ефективността на разследванията по случаи на дискриминация и престъпления от омраза в контекста на нападения с насилие над активисти на общността на ЛГБТИ и свидетели на Йехова по време на шествия/събрания, през 2010 г. мандатът на общественения защитник е разширен, така че да обхване и частни лица: и юридическите, и физическите лица са задължени в срок от 10 дни да предоставят информация за предполагаеми актове на дискриминация. В случай че последващата препоръка на обществения защитник не бъде изпълнена, тъжителят има право да отнесе случая до съда съгласно Гражданско-процесуалния кодекс. През 2018 г. в Наказателния кодекс са увеличени наказанията за престъпления, извършени на дискриминационни основания.</p>	<p><i>GEO/група дела Identoba и др. (73235/12)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> 12.8.2015 г.</p> <p><u>План за действие</u></p>
<p>През 2012 г. с циркулярен документ до полицейските служители началникът на полицията е изискал жалбите, свързани с расистко поведение, да бъдат разглеждани приоритетно. В последващ циркулярен документ, издаден през 2014 г., началникът на полицията е отбелязал задължението на полицейските органи да разследват възможното наличие на основания, свързани с национален произход, религия, сексуална ориентация, възраст, увреждане или всяко друго дискриминационно поведение, залегнало в основата на малтретирането на дадено лице.</p>	<p><i>GRC/група дела Makaratzis (50385/99)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> 20.12.2004 г.</p> <p><u>Съобщение на правителството</u></p>
<p>През 2019 г. в новия протокол за задачите на полицията, свързани със справянето с престъпления от омраза, се включва списък с показатели за предразсъдък, улесняващи установяването на този вид престъпления. Създадена е и мрежа от специалисти по престъпления от омраза. Тя се състои от служители от всяко регионално полицейско управление и се ръководи от служител в националния щаб. Освен наблюдение върху борбата с престъпленията от омраза те имат за задача да организират редовно обучение на полицейски служители. Освен това във всеки полицейски участък трябва да се определят „наставници“, които да помагат на полицейските служители да установяват престъпленията от омраза.</p>	<p><i>HUN/група дела Balázs (15529/12)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> 14.3.2016 г.</p> <p><u>Доклад за действие</u></p>
<p>По отношение на разследванията на расистко малтретиране на роми наказателното законодателство предвижда от 2006 г., че расовата мотивация е законоустановено отегчаващо обстоятелство, чиято проява в даден случай следва да бъде разследвана по собствена инициатива на органа.</p>	<p><i>ROM/Barbu Anghelescu № 1 (46430/99)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> 5.1.2005 г.</p>

	<u>Финална резолюция</u> <u>CM/ResDH(2016)150</u>
<p>През 2015—2016 г. са внесени изменения в Наказателния кодекс, така че да се включи наказателна отговорност за престъпления срещу журналисти като убийство или опит за убийство, вземане на заложници, заплахи за насилие, умишлено увреждане на имущество. Освен това е засилена наказателната отговорност за възпрепятстване на законната професионална дейност на журналист.</p>	<p><i>UKR/Gongadze (34056/02)</i></p> <p><u>Окончателно решение:</u> <u>8.2.2006 г.</u></p> <p><u>План за действие</u></p>

6. НЕЗАВИСИМ НАДЗОР НА РАЗСЛЕДВАНИЯТА

Националната система трябва да гарантира наличието на независим механизъм за разглеждане на жалби, свързани с провеждането на разследване. Следователно разследващите органи трябва да приемат обосновани решения за своите действия, за да може да се осъществява подходящ надзор. Като се има предвид разнообразието на националните правни системи и различните роли на съответните институции, следните аспекти може да имат по-голямо или по-малко значение в зависимост от държавите: насоки за разследване и надзор от страна на органите на наказателното преследване; роля на разследващите съдии; роля на други държавни органи, например съдилищата или националната институция за правата на човека/омбудсмана; възможна роля на националния парламент или на парламентарна структура.

<p>Решението на прокурора за прекратяване на разследване подлежи на обжалване вътре в самата прокуратура. Също така е възможен съдебен контрол в случаи, свързани с предполагаеми тежки престъпления.</p>	<p>GEO/Gharibashvili (11830/03)</p> <p>Окончателно решение: 29.10.2017 г.</p> <p>Финална резолюция CM/ResDH(2017)287</p>
<p>През 2017 г. е създаден национален механизъм за разследване към службата на омбудсмана със задачата да събира, регистрира, оценява и предава на компетентните органи жалби по повод на действия на служители на правоприлагащите органи и в местата за лишаване от свобода, свързани с малтретиране, незаконно използване на огнестрелни оръжия, неправомерно поведение с расистка мотивация или дискриминационно отношение. Освен това омбудсманът може да реши да разследва служебно или при поискване твърденията или да ги отнесе до компетентния дисциплинарен орган. Омбудсманът може също така да поиска възобновяване на административно разследване в случаите, когато Европейският съд е установил неефективност на първоначалното разследване.</p>	<p>GRC/група дела Makaratzis (50385/99)</p> <p>Окончателно решение: 20.12.2004 г.</p> <p>Доклад за действие</p>
<p>През януари 2011 г. е създадена база данни с всички текущи наказателни производства. Тя служи като инструмент за засилване на надзора на прокуратурата върху наказателните производства. Освен това през 2010 г. главният прокурор е издал указ, целящ засилване на прокурорския надзор по отношение на наказателните производства, свързани с предполагаеми престъпления на държавни служители, и е изготвил методологични насоки в тази област. За да се осигури своевременност при разследванията, главната прокуратура редовно оценява съответните статистически данни и дава приоритет на определени видове разследвания. От 2010 г. на разследванията срещу държавни служители постоянно се дава приоритетен статут за засилен надзор.</p>	<p>LVA/група дела Holodenko (17215/07)</p> <p>Окончателно решение: 4.11.2013 г.</p> <p>Финална резолюция CM/ResDH(2018)382</p>
<p>През 2018 г. към службата на омбудсмана е създаден орган за преглед, включващ независими членове на гражданското общество. Неговата задача е да наблюдава и преглежда процедурите, насочени към разследване и търсене на отговорност на служители на правоприлагащите органи за всички нарушения, представляващи малтретиране.</p>	<p>MKD/El-Masri (39630/09)</p> <p>Окончателно решение: 13.12.2012 г.</p> <p>Финална резолюция CM/ResDH(2019)369</p>

Вследствие на слабостите при разследването на убийството на кипърски турски журналист, ролята на главния прокурор в полицейските разследвания е засилена през 2006 г., като му се предоставя правомощието да осъществява надзор или да ръководи разследвания, извършвани от главната дирекция на полицейските сили, ако прецени това за необходимо.

TUR/Adali (38187/97)

[Окончателно решение:](#)
[12.10.2005 г.](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2010\)12](#)

7. ОБЕЗЩЕТЕНИЕ ЗА ЖЕРТВИТЕ

Държавите следва да предприемат всички подходящи мерки за създаване на достъпни и ефективни механизми, които да гарантират, че жертвите на тежки нарушения на правата на човека получават бързо и подходящо обезщетение за понесените вреди¹. Различните форми на обезщетение, посочени по-долу, като финансова компенсация и официални извинения, могат полезно да допълнят задължението на държавите да възобновяват/подновяват/продължават разследванията, включително в ситуации, в които това задължение не може да бъде изпълнено успешно.

<p>След неефективните разследвания на военни престъпления и констатациите на Европейския съд в решение <i>В. и др.</i> ищците искат възобновяване на въпросното производство за обезщетение. Във възобновеното производство на всеки от ищците са присъдени приблизително по 30 000 EUR за неимуществени вреди вследствие на емоционално страдание от смъртта на техния роднина, причинена от държавни служители. Освен това в <i>М. и др.</i> ищците са поискали, преди решението на Европейския съд, възобновяване на гражданското производство след решение на национално равнище за признаване на лице за виновно за военни престъпления под командване, включително за убийството на роднините на ищците. Националните съдилища са присъдили приблизително по 30 000 EUR на всеки от тях за неимуществени вреди вследствие на емоционално страдание от смъртта на техния роднина, причинена от държавни служители.</p>	<p><i>CRO/група дела Skendžić и Krznarić (16212/08)</i></p> <p>Окончателно решение: 20.4.2011 г.</p> <p>План за действие</p>
<p>След прекомерното използване на сила от полицията по време на бурни демонстрации след парламентарните избори през 2009 г. правителството и парламентът изразяват съжалението си за неподходящата реакция на националните правоприлагащи органи и съдебната власт след въпросните събития. Освен това е създаден специален правителствен комитет, който да присъжда обезщетения на национално равнище на установените цивилни жертви. Това обезщетение не се разглежда като заместващо имуществени или неимуществени вреди, които биха могли допълнително да бъдат присъдени от националните съдилища.</p>	<p><i>MDA/група дела Taraburca (18919/10)</i></p> <p>Окончателно решение: 6.3.2012 г.</p> <p>Финална резолюция CM/ResDH(2018)464</p>
<p>През 2018 г. с оглед на факта, че жалбата на ищеца относно малтретиране в контекста на програмата на ЦРУ за извънредно предаване е била погасена по давност, министърът на Външните работи е отправил до ищеца писмено извинение от името на правителството, изразяващо безрезервно съжаление за огромните страдания и вреди, които са му нанесени в резултат на неправилното поведение на властите. През 2018 г. искът на ищеца за неимуществени вреди за символичната стойност от едно евро е признат от националните граждански съдилища, които по този начин официално признават, че съответните факти са се случили.</p>	<p><i>MKD/EI-Masri (39630/09)</i></p> <p>Окончателно решение: 13.12.2012 г.</p> <p>Финална резолюция CM/ResDH(2019)369</p>
<p>По отношение на нарушенията, установени в контекста на борбата с тероризма главно в югоизточната част на Турция по време на извънредното положение между 1987 и 2002 г., на ищците е дадена възможност да поискат обезщетение пред специална комисия по обезщетяване или пред административните съдилища въз основа на нов Закон за обезщетенията от 2004 г., който предвижда право на обезщетение въз основа на отговорността на държавата за загуби, причинени в борбата с тероризма. Този закон допълва и дава по-прецизно действие на отговорността на държавата за вреди, причинени от административни актове, в качеството на специален <i>lex temporalis</i>, като постановява, че разпоредбите му са приложими със задна дата за събития, настъпили след 1987 г. и преди 2004 г.</p>	<p><i>TUR/група дела Aksoy (21987/93)</i></p> <p>Окончателно решение: 18.12.1996 г.</p> <p>Финална резолюция CM/ResDH(2019)51</p>

¹ Вж. по-специално насока XVI от [Насоки на Комитета на министрите за премахване на безнаказаността за тежки нарушения на правата на човека](#), приети от Комитета на министрите на 30 март 2011 г. на 1110-а среща на представителите на министрите.

ПРИЛОЖЕНИЕ — АЗБУЧЕН ПОКАЗАЛЕЦ НА ДЕЛАТА

<i>ALB/Pihoni (74389/13)</i>	3, 11	<i>MKD/група дела Jasar (69908/01)</i>	8
<i>ARM/Muradyan (11275/07)</i>	6, 9	<i>MKD/група дела Kitanovski (15191/12)</i>	8
<i>ARM/Virabyan (40094/05)</i>	3	<i>NDL/Jaloud (47708/08)</i>	6
<i>BGR/Nachova u др. (43577/98)</i>	13	<i>NDL/Ramsahai (52391/99)</i>	8
<i>BGR/S.Z. (29263/12)</i>	8	<i>POL/група дела Dzwonkovski (46702/99)</i>	7
<i>CRO/Mader (56185/07)</i>	3	<i>ROM/Barbu Anghelescu № 1 (46430/99)</i>	4, 13
<i>CRO/група дела Skendžić u Krznarić (16212/08)</i>	17	<i>ROM/група дела Predica (42344/70)</i>	7
<i>CYP/Khani Kabarra (24459/12)</i>	6	<i>ROM/група дела Асоциация</i>	10, 11
<i>CYP/Shchukin u др. (14030/03)</i>	3	<i>RUS/група дела Khashiyev u Akayeva (57942/00)</i>	5
<i>CZE/Eremiasova u Pechova 23944/04)</i>	3	<i>SUI/Dembele (74010/11)</i>	7
<i>GEO/Gharibashvili (11830/03)</i>	15	<i>SVN/Franciska Stefancic (58349/09)</i>	4
<i>GEO/група дела Identoba u др. (73235/12)</i>	13	<i>SVN/Matko (43393/98)</i>	4
<i>GEO/група дела Tsintsabadze (35403/06)</i>	4, 11	<i>TUR/Adali (38187/97)</i>	16
<i>GER/Hentschel u Stark (47274/15)</i>	4	<i>TUR/Ahmet Özkan u др. (21689/93)</i>	11
<i>GRC/група дела Makaratzis (50385/99)</i>	13, 15	<i>TUR/група дела Aksoy (21987/93)</i>	8, 9, 17
<i>HUN/група дела Balázs (15529/12)</i>	13	<i>TUR/група дела Bati (33097/96)</i>	9
<i>ITA/група дела Cestaro (6884/11)</i>	9	<i>UK/Al-Skeini u др. (55721/07)</i>	5, 12
<i>LVA/Balajevs (8347/07)</i>	4	<i>UK/McDonnell (19563/11)</i>	9
<i>LVA/група дела Holodenko (17215/07)</i>	4, 15	<i>UK/група дела McKerr (28883/95)</i>	12
<i>MDA/Levinta (17332/03)</i>	6	<i>UKR/Belousov (4494/07)</i>	5
<i>MDA/група дела Corsacov (18944/02)</i>	6	<i>UKR/Gongadze (34056/02)</i>	12, 14
<i>MDA/група дела Taraburca (18919/10)</i>	17	<i>UKR/група дела Afanasyev (38722/02)</i>	5
<i>MKD/El-Masri (39630/09)</i>	15, 17	<i>UKR/група дела Kaverzin (23893/03)</i>	5